ॐ श्री परमात्मने नमः। अथ दशमोऽध्यायः। विभूतियोगः।

श्रीभगवानुवाच भूय एव महाबाहो श्रृणु मे परमं वचः। यत्तेऽहं प्रीयमाणाय वक्ष्यामि हितकाम्यया॥ १॥	अर्जुन उवाच परं ब्रह्म परं धाम पवित्रं परमं भवान्। पुरुषं शाश्वतं दिव्यम् आदिदेवमजं विभुम्॥ १२॥
न मे विदुः सुरगणाः प्रभवं न महर्षयः। अहमादिर्हि देवानाम् महर्षीणां च सर्वशः॥ २॥	आहुस्त्वामृषयः सर्वे देवर्षिर्नारदस्तथा। असितो देवलो व्यासः स्वयं चैव ब्रवीषि मे॥ १३॥
यो मामजमनादिं च वेत्ति लोकमहेश्वरम्। असंमूढः स मर्त्येषु सर्वपापैः प्रमुच्यते॥ ३॥	सर्वमेतदृतं मन्ये यन्मां वदसि केशव। न हि ते भगवन्व्यक्तिम् विदुर्देवा न दानवाः॥ १४॥
बुद्धिर्ज्ञानमसम्मोहः क्षमा सत्यं दमः शमः। सुखं दुःखं भवोऽभावः भयं चाभयमेव च॥ ४॥	स्वयमेवात्मनात्मानम् वेत्थ त्वं पुरुषोत्तम। भूतभावन भूतेश देवदेव जगत्पते॥ १५॥
अहिंसा समता तुष्टिः तपो दानं यशोऽयशः। भवन्ति भावा भूतानाम् मत्त एव पृथग्विधाः॥ ५॥	वक्तुमर्हस्यशेषेण दिव्या ह्यात्मविभूतयः। याभिर्विभूतिभिर्लोकान् इमांस्त्वं व्याप्य तिष्ठसि॥ १६॥
महर्षयः सप्त पूर्वे चत्वारो मनवस्तथा। मद्भावा मानसा जाताः येषां लोक इमाः प्रजाः॥ ६॥	कथं विद्यामहं योगिन् स्त्वां सदा परिचिन्तयन्। केषु केषु च भावेषु चिन्त्योऽसि भगवन्मया॥ १७॥
एतां विभूतिं योगं च मम यो वेत्ति तत्त्वतः। सोऽविकम्पेन योगेन युज्यते नात्र संशयः॥ ७॥	विस्तरेणात्मनो योगम् विभूतिं च जनार्दन। भूयः कथय तृप्तिर्हि श्रृण्वतो नास्ति मेऽमृतम्॥ १८॥
अहं सर्वस्य प्रभवः मत्तः सर्वं प्रवर्तते। इति मत्वा भजन्ते माम् बुधा भावसमन्विताः॥ ८॥	श्रीभगवानुवाच हन्त ते कथयिष्यामि दिव्या ह्यात्मविभूतयः। प्राधान्यतः कुरुश्रेष्ठ नास्त्यन्तो विस्तरस्य मे॥ १९॥
मच्चित्ता मद्गतप्राणाः बोधयन्तः परस्परम्। कथयन्तश्च मां नित्यम् तुष्यन्ति च रमन्ति च॥ ९॥	अहमात्मा गुडाकेश सर्वभूताशयस्थितः। अहमादिश्च मध्यं च भूतानामन्त एव च॥ २०॥
तेषां सततयुक्तानाम् भजतां प्रीतिपूर्वकम्। ददामि बुद्धियोगं तम् येन मामुपयान्ति ते॥ १०॥	आदित्यानामहं विष्णुः ज्योतिषां रविरंशुमान्। मरीचिर्मरुतामस्मि नक्षत्राणामहं शशी॥ २१॥
तेषामेवानुकम्पार्थम् अहमज्ञानजं तमः। नाशयाम्यात्मभावस्थः ज्ञानदीपेन भास्वता॥ ११॥	वेदानां सामवेदोऽस्मि देवानामस्मि वासवः। इन्द्रियाणां मनश्चास्मि भूतानामस्मि चेतना॥ २२॥

रुद्राणां शङ्करश्चास्मि वित्तेशो यक्षरक्षसाम्। वसूनां पावकश्चास्मि मेरुः शिखरिणामहम्॥ २३॥	अक्षराणामकारोऽस्मि द्वन्द्वः सामासिकस्य च। अहमेवाक्षयः कालः धाताहं विश्वतोमुखः॥ ३३॥
पुरोधसां च मुख्यं माम् विद्धि पार्थ बृहस्पतिम्। सेनानीनामहं स्कन्दः सरसामस्मि सागरः॥ २४॥	मृत्युः सर्वहरश्चाहम् उद्भवश्च भविष्यताम्। कीर्तिः श्रीर्वाक्च नारीणाम् स्मृतिर्मेधा धृतिः क्षमा॥ ३४॥
महर्षीणां भृगुरहम् गिरामस्म्येकमक्षरम्। यज्ञानां जपयज्ञोऽस्मि स्थावराणां हिमालयः॥ २५॥	बृहत्साम तथा साम्नाम् गायत्री छन्दसामहम्। मासानां मार्गशीर्षोऽहम् ऋतूनां कुसुमाकरः॥ ३५॥
अश्वत्थः सर्ववृक्षाणाम् देवर्षीणां च नारदः। गन्धर्वाणां चित्ररथः सिद्धानां कपिलो मुनिः॥ २६॥	द्यूतं छलयतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम्। जयोऽस्मि व्यवसायोऽस्मि सत्त्वं सत्त्ववतामहम्॥ ३६॥
उच्चैःश्रवसमश्वानाम् विद्धि माममृतोद्भवम्। ऐरावतं गजेन्द्राणाम् नराणां च नराधिपम्॥ २७॥	वृष्णीनां वासुदेवोऽस्मि पाण्डवानां धनञ्जयः। मुनीनामप्यहं व्यासः कवीनामुशना कविः॥ ३७॥
आयुधानामहं वज्रम् धेनूनामस्मि कामधुक्। प्रजनश्चास्मि कन्दर्पः सर्पाणामस्मि वासुकिः॥ २८॥	दण्डो दमयतामस्मि नीतिरस्मि जिगीषताम्। मौनं चैवास्मि गुह्यानाम् ज्ञानं ज्ञानवतामहम्॥ ३८॥
अनन्तश्चास्मि नागानाम् वरुणो यादसामहम्। पितृणामर्यमा चास्मि यमः संयमतामहम्॥ २९॥	यच्चापि सर्वभूतानाम् बीजं तदहमर्जुन। न तदस्ति विना यत्स्यात् मया भूतं चराचरम्॥ ३९॥
प्रह्लादश्चास्मि दैत्यानाम् कालः कलयतामहम्। मृगाणां च मृगेन्द्रोऽहम् वैनतेयश्च पक्षिणाम्॥ ३०॥	नान्तोऽस्ति मम दिव्यानाम् विभूतीनां परन्तप। एष तूद्देशतः प्रोक्तः विभूतेर्विस्तरो मया॥ ४०॥
पवनः पवतामस्मि रामः शस्त्रभृतामहम्। झषाणां मकरश्चास्मि स्रोतसामस्मि जाह्नवी॥ ३१॥	यद्यद्विभूतिमत्सत्त्वम् श्रीमदूर्जितमेव वा। तत्तदेवावगच्छ त्वम् मम तेजोंशसंभवम्॥ ४१॥
सर्गाणामादिरन्तश्च मध्यं चैवाहमर्जुन। अध्यात्मविद्या विद्यानाम् वादः प्रवदतामहम्॥ ३२॥	अथवा बहुनैतेन किं ज्ञातेन तवार्जुन। विष्टभ्याहमिदं कृत्स्नम् एकांशेन स्थितो जगत्॥ ४२॥

ॐ तत्सदिति श्रीमद् भगवद् गीतासु उपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे

विभूतियोगो नाम दशमोऽध्यायः॥

om śrī paramātmane namaḥ - atha daśamo'dhyāyaḥ - vibhūtiyogaḥ

śrībhagavānuvāca bhūya eva mahābāho śṛṇu me paramaṁ vacaḥ yatte'haṁ prīyamāṇāya vakṣyāmi hitakāmyayā 1	ahaṁ sarvasya prabhavaḥ mattaḥ sarvaṁ pravartate iti matvā bhajante mām budhā bhāvasamanvitāḥ 8	svayamevātmanātmānam vettha tvaṁ puruṣottama bhūtabhāvana bhūteśa devadeva jagatpate 15
na me viduḥ suragaṇāḥ prabhavaṁ na maharṣayaḥ ahamādirhi devānām maharṣīṇāṁ ca sarvaśaḥ 2	maccittā madgataprāṇāḥ bodhayantaḥ parasparam kathayantaśca māṁ nityam tuṣyanti ca ramanti ca 9	vaktumarhasyaśeṣeṇa divyā hyātmavibhūtayaḥ yābhirvibhūtibhirlokān imāṁstvaṁ vyāpya tiṣṭhasi 16
yo māmajamanādiṁ ca vetti lokamaheśvaram asaṁmūḍhaḥ sa martyeṣu sarvapāpaiḥ pramucyate 3	teṣāṁ satatayuktānām bhajatāṁ prītipūrvakam dadāmi buddhiyogaṁ tam yena māmupayānti te 10	kathaṁ vidyāmahaṁ yogin stvāṁ sadā paricintayan keṣu keṣu ca bhāveṣu cintyo'si bhagavanmayā 17
buddhirjñānamasammohaḥ kṣamā satyaṁ damaḥ śamaḥ sukhaṁ duḥkhaṁ bhavo'bhāvaḥ bhayaṁ cābhayameva ca 4	teṣāmevānukampārtham ahamajñānajaṁ tamaḥ nāśayāmyātmabhāvasthaḥ jñānadīpena bhāsvatā 11	vistareṇātmano yogam vibhūtiṁ ca janārdana bhūyaḥ kathaya tṛptirhi śṛṇvato nāsti me'mṛtam 18
ahiṁsā samatā tuṣṭiḥ tapo dānaṁ yaśo'yaśaḥ bhavanti bhāvā bhūtānām matta eva pṛthagvidhāḥ 5	arjuna uvāca paraṁ brahma paraṁ dhāma pavitraṁ paramaṁ bhavān puruṣaṁ śāśvataṁ divyam ādidevamajaṁ vibhum 12	śrībhagavānuvāca hanta te kathayiṣyāmi divyā hyātmavibhūtayaḥ prādhānyataḥ kuruśreṣṭha nāstyanto vistarasya me 19
maharṣayaḥ sapta pūrve catvāro manavastathā madbhāvā mānasā jātāḥ yeṣāṁ loka imāḥ prajāḥ 6	āhustvāmṛṣayaḥ sarve devarṣirnāradastathā asito devalo vyāsaḥ svayaṁ caiva bravīṣi me 13	ahamātmā guḍākeśa sarvabhūtāśayasthitaḥ ahamādiśca madhyaṁ ca bhūtānāmanta eva ca 20
etāṁ vibhūtiṁ yogaṁ ca mama yo vetti tattvataḥ so'vikampena yogena yujyate nātra saṁśayaḥ 7	sarvametadṛtaṁ manye yanmāṁ vadasi keśava na hi te bhagavanvyaktim vidurdevā na dānavāḥ 14	ādityānāmahaṁ viṣṇuḥ jyotiṣāṁ raviraṁśumān marīcirmarutāmasmi nakṣatrāṇāmahaṁ śaśī 21

vedānāṁ sāmavedo'smi devānāmasmi vāsavaḥ indriyāṇāṁ manaścāsmi bhūtānāmasmi cetanā 22	anantaścāsmi nāgānām varuṇo yādasāmaham pitṝṇāmaryamā cāsmi yamaḥ saṁyamatāmaham 29	dyūtaṁ chalayatāmasmi tejastejasvināmaham jayo'smi vyavasāyo'smi sattvaṁ sattvavatāmaham 36
rudrāṇāṁ śaṅkaraścāsmi vitteśo yakṣarakṣasām vasūnāṁ pāvakaścāsmi meruḥ śikhariṇāmaham 23	prahlādaścāsmi daityānām kālaḥ kalayatāmaham mṛgāṇāṁ ca mṛgendro'ham vainateyaśca pakṣiṇām 30	vṛṣṇīnāṁ vāsudevo'smi pāṇḍavānāṁ dhanañjayaḥ munīnāmapyahaṁ vyāsaḥ kavīnāmuśanā kaviḥ 37
purodhasāṁ ca mukhyaṁ mām viddhi pārtha bṛhaspatim senānīnāmahaṁ skandaḥ sarasāmasmi sāgaraḥ 24	pavanaḥ pavatāmasmi rāmaḥ śastrabhṛtāmaham jhaṣāṇāṁ makaraścāsmi srotasāmasmi jāhnavī 31	daṇḍo damayatāmasmi nītirasmi jigīṣatām maunaṁ caivāsmi guhyānām jñānaṁ jñānavatāmaham 38
maharṣīṇāṁ bhṛguraham girāmasmyekamakṣaram yajñānāṁ japayajño'smi sthāvarāṇāṁ himālayaḥ 25	sargāṇāmādirantaśca madhyaṁ caivāhamarjuna adhyātmavidyā vidyānām vādaḥ pravadatāmaham 32	yaccāpi sarvabhūtānām bījaṁ tadahamarjuna na tadasti vinā yatsyāt mayā bhūtaṁ carācaram 39
aśvatthaḥ sarvavṛkṣāṇām devarṣīṇāṁ ca nāradaḥ gandharvāṇāṁ citrarathaḥ siddhānāṁ kapilo muniḥ 26	akṣarāṇāmakāro'smi dvandvaḥ sāmāsikasya ca ahamevākṣayaḥ kālaḥ dhātāhaṁ viśvatomukhaḥ 33	nānto'sti mama divyānām vibhūtīnāṁ parantapa eṣa tūddeśataḥ proktaḥ vibhūtervistaro mayā 40
uccaiḥśravasamaśvānām viddhi māmamṛtodbhavam airāvataṁ gajendrāṇām narāṇāṁ ca narādhipam 27	mṛtyuḥ sarvaharaścāham udbhavaśca bhaviṣyatām kīrtiḥ śrīrvākca nārīṇām smṛtirmedhā dhṛtiḥ kṣamā 34	yadyadvibhūtimatsattvam śrīmadūrjitameva vā tattadevāvagaccha tvam mama tejoṁśasaṁbhavam 41
āyudhānāmahaṁ vajram dhenūnāmasmi kāmadhuk prajanaścāsmi kandarpaḥ sarpāṇāmasmi vāsukiḥ 28	bṛhatsāma tathā sāmnām gāyatrī chandasāmaham māsānāṁ mārgaśīrṣo'ham ṛtūnāṁ kusumākaraḥ 35	athavā bahunaitena kiṁ jñātena tavārjuna viṣṭabhyāhamidaṁ kṛtsnam ekāṁśena sthito jagat 42

om tatsaditi śrīmad bhagavad gītāsu upaniṣatsu brahmavidyāyāṁ yogaśāstre śrīkṛṣṇārjunasaṁvāde

vibhūtiyogo nāma daśamo'dhyāyaḥ